

ALAPVETŐ JOGOK BIZTOSA

Az alapvető jogok biztosa
mint fogyatékosügyyi független mechanizmus

JELENTÉSE

az AJB- 699/2026. számú ügyben,
A gyámhatóságok fogyatékos személyeket érintő tájékoztatási
gyakorlatával összefüggésben.

Érintett szervek: Szociális és Családügyi Minisztérium
gyámhatóságok

2026.

**Az alapvető jogok biztosának
Jelentése
az AJB-699/2026. számú ügyben**

1. Az eljárás megindítása, előzmények

Az alapvető jogok biztosához jelzés érkezett a gyámhatóságok fogyatékos személyeket érintő tájékoztatási gyakorlatával kapcsolatban.

Tekintettel arra, hogy az alapvető jogok biztosáról szóló 2011. évi CXI. törvény (a továbbiakban: Ajbt.) 1. § (2) bekezdésének d) pontja értelmében az alapvető jogok biztosa megkülönböztetett figyelmet fordít a leginkább veszélyeztetett társadalmi csoportok jogainak a védelmére, továbbá arra, hogy az Ajbt. 1. § (3) bekezdése és 39/O. § (1) bekezdése alapján az alapvető jogok biztosa fogyatékoságügyi független mechanizmus feladatkörében rendszeresen vizsgálja a fogyatékosággal élő személyek jogainak a Fogyatékosággal élő személyek jogairól szóló ENSZ Egyezménynek (a továbbiakban: CRPD) való megfelelés szerinti érvényesülését, a panaszbeadvány nyomán, az Ajbt. 20. § (1) bekezdésére figyelemmel vizsgálat indult.

A vizsgálat minél átfogóbb jellege érdekében az Ajbt. 26. § (2) alapján az alapvető jogok biztosa tájékoztatást kért az Autisták Országos Szövetsége (a továbbiakban: AOSZ), az Értelmi Fogyatékosággal Élők és Segítőik Országos Szövetsége (a továbbiakban: ÉFOÉSZ), a Down Alapítvány, az Értelmi Sérülteket Szolgáló Társadalmi Szervezetek és Alapítványok Országos Szövetsége (a továbbiakban: ÉTA) elnökeitől, a Kézenfogva Alapítvány és a Slachta Margit Nemzeti Szociálpolitikai Intézet (a továbbiakban: NSZI) ügyvezetőitől, az Eötvös Loránd Tudomány Egyetem Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar (a továbbiakban: ELTE BGGYK) dékánjától, az Ajbt. 21. § (1) bekezdése alapján valamennyi vármegyei gyámhatóságtól, az Ajbt. 25. § (1) bekezdése alapján pedig a Miniszterelnökséget vezető minisztertől¹.

2. Érintett alkotmányos jogok és alapelvek

- *A nemzetközi jogi kötelezettségek és a belső jog összhangja:* „Magyarország nemzetközi jogi kötelezettségeinek teljesítése érdekében biztosítja a nemzetközi jog és a magyar jog összhangját. Magyarország elfogadja a nemzetközi jog általánosan elismert szabályait. A nemzetközi jog más forrásai jogszabályban történő kihirdetésükkel válnak a magyar jogrendszer részévé.” [Magyarország Alaptörvénye (a továbbiakban: Alaptörvény) Q) cikk (2)-(3) bekezdés];
- *Az emberi méltósághoz való jog:* „Az emberi méltóság sérthetetlen. Minden embernek joga van az élethez és az emberi méltósághoz, a magzat életét a fogantatástól kezdve védelem illeti meg.” [Alaptörvény II. cikk];
- *Az egyenlő bánásmód követelménye és az esélyegyenlőség előmozdításának elve:* „A törvény előtt mindenki egyenlő. Minden ember jogképes. Magyarország az alapvető jogokat mindenkinek bármely megkülönböztetés, nevezetesen faj, szín, nem, fogyatékoság, nyelv, vallás, politikai vagy más vélemény, nemzeti vagy társadalmi

---

¹ A megkeresés idején a kormányhivatalok szakmai irányításáért felelős miniszter

származás, vagyoni, születési vagy egyéb helyzet szerinti különbségtétel nélkül biztosítja. Magyarország külön intézkedésekkel védi a gyermekeket, a nőket, az időseket és a fogyatékossgal élöket.” [Alaptörvény XV. cikk (1)-(2)-(5) bekezdés].

3. Alkalmazott jogforrások

- Alaptörvény;
- A fogyatékossgal élö személyek jogairól szóló ENSZ Egyezmény (Magyarországon kihirdette a 2007. évi XCII. törvény; a továbbiakban: CRPD);
- A szerzödések jogáról szóló Bécsi szerzödéés (Magyarországon kihirdette a 1987. évi 12. törvényerejü rendelet);
- A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény (a továbbiakban: Ptk.);
- Az általános közigazgatási rendtartásról szóló 2016. évi CL. törvény (a továbbiakban: Ákr.);
- A fogyatékos személyek jogairól és esélyegyenlőségük biztosításáról szóló 1998. évi XXVI. törvény (a továbbiakban: Fot.);
- A gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény (a továbbiakban: Gyvt.);
- A gyámhatóságokról, valamint a gyermekvédelmi és gyámügyi eljárásról szóló 149/1997. (IX. 10.) Korm. rendelet (a továbbiakban: Gyer.);
- Az Országos Fogyatékossgügyi Programról (2015-2025.) szóló 15/2015. (IV. 7.) OGY határozat (a továbbiakban: korábbi OFP);
- Az Országos Fogyatékossgügyi Programról (2026-2036) szóló 72/2025. (XII. 10.) OGY határozat (a továbbiakban: új OFP);
- Az Országos Fogyatékossgügyi Program végrehajtásának 2024–2025. évekre vonatkozó Intézkedési Tervéről szóló 1186/2024. (VI. 28.) Korm. határozat módosításáról szóló 1509/2025. (XI. 28.) Korm. határozat (a továbbiakban: Korm. határozat);
- Az Országos Fogyatékossgügyi Program végrehajtásának 2024–2025. évekre vonatkozó Intézkedési Tervéről szóló 1186/2024. (VI. 28.) Korm. határozat (a továbbiakban: Intézkedési Terv).

4. A megállapított tényállás

4.1. A panaszbeadvány

A beadványozó tapasztalatai szerint a gyámhatóságok nem olyan formában tájékoztatják a velük kapcsolatba kerülö fogyatékossgal, különösképpen az értelmi fogyatékossgal élö személyeket² az öket érintö eljárásokról, hogy az valóban hozzáférhető legyen a számukra. Beadványozó álláspontja szerint a gyámhatóságokkal – nem kizárólagosan, de jellemzően a gondnoksági per megindítása miatt – kapcsolatba kerülö fogyatékossgal élö személyek irányába történö tájékoztatási gyakorlat nem megfelelő azért sem, mert a gyámhatóságok nem

---

² A CRPD 1. cikk értelmében *fogyatékossgal élö személy* minden olyan személy, aki hosszan tartó fizikai, értelmi, szellemi vagy érzékszervi károsodással él, amely számos egyéb akadállyal együtt korlátozhatja az adott személy teljes, hatékony és másokkal egyenlő társadalmi szerepvállalását.

biztosítanak a fogyatékossgal élő személyek képességeihez igazodó akadálymentesített, könnyen érthető tájékoztató anyagokat, amelyek tartalma lehetővé tenné az érintettek számára minden részletében megérteni az eljárás menetét és következményeit.

A beadványozó meglátása szerint nem elegendő az érintett fogyatékos személy formális és egységes tájékoztatása, a tájékoztatásnak a fogyatékossgal élő ember egyéni képességeihez kell igazodnia, számára értelmezhetőnek kell lennie. A gyámhatóságok által használt hosszú, és jellemzően csupán a releváns jogszabályokat felsoroló tájékoztató anyagok nem töltik be valós tájékoztatási szerepüket, az érintett személyek – beadványozó tapasztalatai szerint – semmilyen számukra érthető információt nem nyernek ezekből az anyagokból.

Hangsúlyozta azt is továbbá, hogy a hivatalos iratok nem közérthető volta általában is problémát okoz – a gyámhatósági hivatalos iratok tartalmát sok esetben az átlagos megértési képességekkel rendelkező ügyfelek sem értik meg azok absztrakt fogalmazási módja és jogi nyelvezete miatt. Mindezek következtében a bármely okból csökkent kognitív képességű személy a gondnokság alá helyezési eljárások mellett egyéb gyámhatósági eljárásokban (például gyermekvédelmi, szociális ellátásokkal kapcsolatos ügyek) is érintett abban a tekintetben, hogy számukra az információ és a kommunikáció egyenlő eséllyel való hozzáférése akadályozott.

A megfelelő tájékoztatás hiánya beadványozó véleménye szerint sérti az érintettek tisztességes eljáráshoz való jogát, akadályozza a hatékony jogorvoslathoz való joguk érvényesítését, valamint ellentétes Magyarországnak a CRPD 5., 9., 13., és 21. cikkében foglalt nemzetközi kötelezettségvállalásaival is.

4.2. A fogyatékos személyek érdekképviseleti szervezeteinek³ tapasztalatai

A megkeresett szervezetek álláspontja egyezett abban a tekintetben, hogy a CRPD-ben deklarált jogok biztosítása és a vállalt kötelezettségek teljesítése érdekében a gyámhatóságok eljárását (így például a jogi szabályozás, az eljárások menetéről adandó tájékoztatás, az iratminták és azok nyelvezete) is egyenlő eséllyel hozzáférhetővé kell tenni a fogyatékossgal élő személyek számára.

Több szervezet⁴ kiemelte, hogy *a gyámhatóságok munkatársainak – beleértve a hivatásos gondnokokat – érzékenyítésére is jelentős szükség van*, az emberi jogi szemléletmód elsajátítása olyan kiemelt szempont, amely alapján a fogyatékos személy, mint érintett, és adott esetben a – gondnokként kirendelendő, vagy már kirendelt – támogató családtag, mellérendelt félként vehetnek részt az egyes eljárásokban. *Hangsúlyozták a könnyen érthető kommunikáció⁵ kiterjedt alkalmazásának jelentőségét a fogyatékos személyeket megillető jogokról, egyes eljárások menetéről, a jogorvoslati lehetőségekről való tájékoztatást illetően.*

A Down Alapítvány munkatársainak tapasztalatai szerint a gyámhatósági ügyintézők szakmai felkészültsége is kifogásolható – több, az Alapítványhoz forduló személy beszámolója szerint a gyámhatósági munkatársaktól nem kaptak megfelelő és teljes körű tájékoztatást az ügyükben; az adekvát információhoz adott esetben fővárosi hatóságoktól, más

³ AOSZ, ÉFOÉSZ, Down Alapítvány, Kézenfogva Alapítvány, ÉTA

⁴ Down Alapítvány, ÉFOÉSZ

⁵ A könnyen érthető kommunikáció nemcsak módszer, hanem szemléletbe ágyazott technika is – A hivatásos gondnokok hivatásos támogatóvá történő átképzéséhez készült képzési tananyag

érintett családoktól, civil szervezetektől jutottak hozzá. A hiányos tájékoztatási gyakorlat következtében pedig az érdekképviseleti szervezetek jogsegély szolgáltatáit keresik fel az érintett fogyatékos személyek, illetve segítők.⁶

Az egyes szervezeteknek⁷ nincs tudomása arról, hogy elérhető-e országos szinten a gyámhivatali alkalmazottak hatósági tevékenységét a fogyatékossgal élő személyek speciális kommunikációs szükségletei, egyenlő esélyű hozzáférése vonatkozásában támogató kompetenciafejlesztő képzések, érzékenyítő programok, jó gyakorlatok gyűjteménye⁸; vagy a kormányhivatali alkalmazottak munkáját segítő segédletek a fogyatékos ügyfelekkel kapcsolatos bánásmódról, kommunikációról.⁹ Az ÉFOÉSZ álláspontja szerint hangsúlyosabban szükséges figyelmet fordítani a fogyatékos személyekkel kapcsolatba kerülő valamennyi hivatal, hatóság, igazgatási szervezet munkatársainak, valamint a bírák, az igazságügyi alkalmazottak képzése keretében a könnyen érthető kommunikáció szabályainak elsajátítására.¹⁰ Javasolták a támogatott döntéshozatal jogintézményének felülvizsgálatát, a releváns jogi dokumentumok és eljárási előírások könnyen érthető verzióinak közzétételét; álláspontjuk szerint a támogatott döntéshozatal jogintézménye sok esetben előremozdítaná az egyes eljárások egyenlő esélyű hozzáférhetőségét.

Kiemelték, hogy az információk hozzáférhetősége a jogszabályi rendelkezések értelmében azt jelenti, hogy *azok a fogyatékos személyek számára kiszámíthatók, értelmezhetőek és érzékelhetőek*. A megértési nehézséggel élő személyek legnagyobb problémája, hogy akadályba ütközik az információk befogadása és saját gondolataik átadása.¹¹

---

⁶ Az AOSZ és az ÉTA elnökeinek tájékoztató leveléből

⁷ AOSZ, Kézenfogva Alapítvány, DOWN Alapítvány

⁸ A Kézenfogva Alapítvány 2016-ban egy nemzetközi projekt keretében készítette el a Cselekvőképességgel és az igazságszolgáltatáshoz való hozzáféréssel kapcsolatos ígéretes gyakorlatok útmutatója, Gondolatok a Fogyatékossgal élő személyek jogairól szóló ENSZ Egyezmény 12. és 13. cikkének megvalósításáról c. kiadványát

⁹ A Kézenfogva Alapítvány ügyvezetőjének tájékoztatása szerint 2016-ban folytatott országos projekt keretében „fogyatékkal élők jogai a bíróságon” címmel tartottak képzéseket bíróságokon, Magyar Igazságügyi Akadémia 2016. január 20-án tartotta a „Fogyatékkal élők jogai – képzők képzése” rendezvényét, amely keretében fogyatékossgal élő személyek számára megmutatták az egyes fogyatékossgal típusok szerinti szükségleteket.

Kiemelte azt is, hogy a támogatott döntéshozatal intézményének bevezetésével egyidejűleg készült egy magas színvonalú képzési tananyag hivatásos gondnokok hivatásos támogatóvá történő átképzéséhez – Képzési tananyag Az új Polgári Törvénykönyv cselekvőképességi szabályainak alkalmazása - Képzési program hivatásos gondnokok hivatásos támogatóvá történő átképzéséhez c. 22 órás képzéshez. Ez a képzési tananyag a támogatók képzéséhez, és nem a hatósági munkatársak számára készült, ugyanakkor a kommunikációs készségfejlesztés és a könnyen érthető kommunikáció módszerei vonatkozásában támpontot ad, hiszen bemutatja többek között a könnyen érthető kommunikációs módszer nemzetközi és hazai helyzetét, a megértési nehézséggel élő személyek sajátos kommunikációját.

¹⁰ Az ÉFOÉSZ a könnyen érthető munkafüzeteiket elsősorban a helyi szervezeteik által fenntartott Önálló Életviteli Centrumokon keresztül terjesztik nyomtatott, illetve digitális formában is. Legtöbb kiadványuk, így a Hallasd a hangod! című is ingyenesen letölthető a honlapjukról. A könnyen érthető kiadványok készítése mellett kiemelt feladatuknak tartják a módszer oktatását szakemberek és – az ELTE BGGYK, valamint a Szegedi Tudományegyetem Juhász Gyula Pedagógusképző Kar, Gyógynevelési Intézet együttműködésével – gyógynevelési hallgatók számára is. Az ÉFOÉSZ azonban nem tudja minden érintetthez, gyámhivatalhoz és hivatásos gondnokhoz eljuttatni ezeket a kiadványokat és a módszerhez kapcsolódó tudásanyagot, a nagy létszámot elérő, országos képzés sorozatán keresztül sem. Ahhoz, hogy a célcsoport hozzáférjen az ilyen típusú információkhoz, a szakemberek pedig használni tudják a könnyen érthető módszert, központi állami intézkedésekre van szükség.

¹¹ A hivatásos gondnokok hivatásos támogatóvá történő átképzéséhez készült képzési tananyag

4.3. A BGGYK dékánja, az NSZI fogyatékosügyei főigazgatója és a Miniszterelnökséget vezető miniszter válasza

A BGGYK dékánja válaszában kifejtette, hogy a közigazgatás és annak szervei, így a gyámhatóságok is, sajátos nyelvet használnak, az ún. közigazgatási nyelvezetet, amely a közigazgatás szempontjából hatékony és észszerű, a közember számára íródott szövegek esetében azonban sokszor érthetetlen. Mindez elsősorban akkor jelent gondot, amikor a közigazgatás által kibocsátott dokumentum címzettjei laikusok, olyan ügyfelek, akik nem részesültek államigazgatási vagy közigazgatás-tudományi képzésben, netán kommunikációs akadályozottsággal és/vagy értelmi fogyatékosággal élnek.

A CRPD 9. cikke szerint a részes államok megfelelő intézkedéseket tesznek annak érdekében, hogy az említett személyi körnek az élet valamennyi területén történő teljes körű részvétele másokkal azonos alapon biztosított legyen, s mindez többek között az információkhoz, kommunikációhoz történő hozzáférés biztosításának követelményét jelenti.¹²

Nem kétséges, hogy *a közigazgatási szervek iratainak átdolgozása erőforrás-igényes: költségekkel, és egyben a hatóságok munkavállalói részéről is időráfordítással jár. Ám mindez mégis megéri, hiszen amennyiben a címzett a kézhez vett iratot azonnal megérti, kevesebb kérdésre és félreértésből eredő ellentmondásra kell számítani.* Ezzel pedig a hatóságok személyi állománya a tulajdonképpeni közigazgatási feladatokra koncentrálhat.¹³

Az iratok és a kommunikáció minősége is meghatározó a közigazgatás tevékenységének és korszerű szolgáltató funkciójaként való elfogadottsága szempontjából. Az iratok és a tájékoztató anyagok szövegezése során ezért tekintettel kell lenni az ügyfelek nyelvi, olvasási és szövegértési készségeire, mindezzel pedig a szükségtelen kérdések és panaszok is elkerülhetők. *Összességében tehát mindez munkaidő-, tárgyi és eljárási költségmegtakarítást eredményez.*¹⁴

Kiemelte a dékán azt is, hogy az ELTE BGGYK különböző képzési szintjein, különböző képzési típusaiban több kurzus keretében is foglalkozik a legkülönbözőbb támogatott kommunikációs módszerekkel, az érintett személyek egyéni szükségleteire reagáló személyi és tárgyi eszközrendszer szakszerű használatának oktatásával. A témában különböző típusú képzéseket, képzési/továbbképzési tartalmakat fejlesztenek, illetve megkeresések útján kihelyezett tréningeket, workshopokat is tartanak. Legutóbb a Továbbképző Központjuk közreműködésével a Nemzeti Közszolgálati Egyetemen (a továbbiakban: NKE) fejlesztettek egy továbbképzést a közigazgatásban dolgozó szakemberállomány részére, hiszen a közigazgatás valamennyi ügýtípusában, az ügyfélszolgálatokon, kormányablakoknál is gyakran találkozhatnak a kormánytisztviselő munkatársak értelmi fogyatékosággal élő, esetleg demens vagy nehezebben kommunikáló ügyféllel. A zökkenőmentes ügyintézéshez jelenthet segítséget a „Legyen az információ mindenki számára elérhető!” - Kommunikáció intellektuális funkciók területén támogatást igénylő és speciális kommunikációs igényekkel rendelkező ügyfelekkel című 16 órás tudományos alapon kidolgozott, de kifejezetten gyakorlatigényes tréning jellegű, személyes jelenlétre épülő továbbképzés.¹⁵

¹² Ehhez kapcsolódóan lásd még CRPD 9. cikk, 21. cikk b) pont, Fot. 6. §, 7. § (1) bekezdés, 7/A. § (1) bekezdés

¹³ Giesen-Winkler, Margies & Fisch 2011.

¹⁴ Ursula Giesen-Winkler: Új közigazgatási nyelvezet: nemcsak érthető, de még a jogbiztonság követelményeinek is megfelel | Magyar Jogi Nyelv 2019/1.

¹⁵ A tréning 25 % elméleti és 75 % gyakorlati ismeretet közvetít. A gyakorlatorientált tudásátadást nagyban segíti a különleges ún. inkluzív módszertan a participatív oktató (vagy tapasztalati szakértő) bevonásával. Ennek

A könnyen érthető kommunikáció vagy más támogatott kommunikációs módszerek területén gazdag - a közigazgatás személyi állománya számára is befogadható - ismeretanyag áll a Kar Gyógypedagógiai Továbbképző Központja rendelkezésére.

Az NSZI fogyatékosügyi igazgatója arról tájékoztattott, hogy az Intézet szakmai feladatkörébe nem tartozik a gyámhatóságokkal való módszertani munka, így nincs hivatalos rálátásuk a gyámhatósági munka napi gyakorlatáról. A beadványban részletezett problémát az intézetüknek nem jeleztek sem a Területi Szakmatámogatási Rendszerek, sem az intézmények. Kiemelte, hogy a hivatásos gondnokok és támogatók képzési anyagában külön tantárgy a Könnyen érthető kommunikációs módszer. Továbbította egy szakember munkatársuknak korábban a terepen szerzett munkatapasztalatait.

Azon kérdésre, hogy milyen eszközökkel, módszerekkel lehetne biztosítani a fogyatékossgal élő személyek számára az egyenlő esélyű hozzáférést az információhoz és a kommunikációhoz a gyámhatósági eljárások során, kifejtette, hogy a gyámhatósági eljárással kapcsolatos célcsoportként megjelenített fogyatékos személyek számára általános, az összes potenciális érintettet egységesen támogató módszer vagy eszköz nehezen állítható össze az egyenlő esélyű hozzáférés tekintetében. *Érdemes a meglévő szolgáltatás eljárásrendjét, iratmintáit sérülésspecifikus szükségletek mentén átgondolni és rendszerszinten egységes támogatást kialakítani az eljárásban résztvevő szakemberek számára. Az érzékszervi fogyatékossg jelenléte esetén annak megfelelően az információ észlelését kell hozzáférhetővé tenni.* Például a tájékoztató anyagokat felolvasó szoftver által könnyen olvasható formátumban az ügyfél részére hozzáférhetővé tenni, vagy a teljes dokumentumot felolvasni, hanganyagként megjeleníteni. Értelmi fogyatékossg esetén mindenképpen az eljárási folyamatot és a tájékoztató dokumentumok tartalmát szükséges könnyen érthető kommunikációval szükség esetén (a tartalmat nem csorbítva) egyszerűsíteni, strukturált, analógiát követő formában megjeleníteni és orientáló képekkel megtámogatni. A gyámhatósági munkatársak számára javasolják a <https://www.efiportal.hu/egvenlo-eselyu-hozzaferhetoseq/kiadvanyok/> honlapukon elérhető Komplex kisokos kiadványt átolvasásra, amely az ügyintézés során nyújt kézzelfogható módszereket és eszközöket a sikeres együttműködésért.

Leszögezte az igazgató azt is, hogy a vizsgált témakör kapcsán az érintett felek részvételével egységes megoldási javaslattevő és módszerek, eszközök kidolgozása lehetővé tenné az egyenlő esélyű hozzáférés biztosítását.

A Miniszterelnökséget vezető miniszter válaszában hivatkozta a CRPD 12. cikkét, amely rögzíti, hogy a fogyatékossgal élő személyeknek joguk van ahhoz, hogy a törvény előtt mindenhol személynek ismerjék el őket. A részes államok megteszik a szükséges intézkedéseket annak érdekében, hogy a fogyatékossgal élő személyek cselekvőképességének gyakorlásához esetlegesen szükséges segítség hozzáférhetővé váljon.

A miniszter álláspontja szerint a CRPD-ben előírt követelményeknek megfelelően a Ptk. több, fogyatékos személyeket védő jogintézményt is bevezetett, így a támogatott

---

megfelelően a tréning résztvevői már a képzés során találkoznak érintett állampolgárokkal, akik segítségével és aktív közreműködésével a kormánytisztviselők/köztisztviselők még hatékonyabban sajátíthatják el azokat a kompetenciákat, amelyeket a továbbképzés ígér. Mindezen túl a képzési módszer vegyes, rendkívül színes eszköztárra épül, így prezentáció, videofilm elemzése, egyéni, kis és nagyobb csoportos munka, beszédkézségfejlesztését célzó szimulációs és nyelven belüli fordítási gyakorlatok.

döntéshozatalt¹⁶, az előzetes jognyilatkozat jogintézményét¹⁷. A Ptk. ultima ratioként teszi lehetővé a cselekvőképesség korlátozását, mind a részleges, mind pedig a teljes korlátozást.

Kitért arra is a miniszter, hogy a Ptk. rendezi a kommunikációra képtelen nagykorúak helyzetét is azzal, hogy a bíróság külön eljárásban határozott időre feljogosíthatja a gondnokot a gondnokolt helyett és nevében történő önálló eljárásra.

Fontosnak tartotta hangsúlyozni, hogy álláspontja szerint a gyámhivatali eljárásokban a fogyatékos személyek részére biztosított a megkülönböztetett tájékoztatás. Az esélyegyenlőség megteremtése, a fogyatékos személyek élethelyzetének javítása érdekében 2015-től – figyelemmel a törvényekben, a CRPD-ben és az Európai Bizottság Európai fogyatékos ügyi stratégiájában foglaltakra – elindult az Országos Fogyatékosügy Program. A korábbi szakmai irányító, az Emberi Erőforrások Minisztériuma és az ÉTA a gyámügyi igazgatásban és a gyermekvédelmi szakellátási intézményekben dolgozó szakemberek részére a támogatott döntéshozattal kapcsolatos feladataikat érintő és a fogyatékos személyekkel való megfelelő bánásmódra ösztönző képzéseket szervezett. A cselekvőképtelen és korlátozottan cselekvőképes, valamint fogyatékossgal élő személyek jogait védik az Ákr. speciális eljárási szabályai is – az Ákr. 29. § rendelkezései értelmében a hatóságok e személyeket érintően kiemelt figyelemmel és körültekintéssel járnak el, valamint az ügyféli jogok biztosításával és a jogszerűség elvével összhangban őket fokozott védelem illeti meg.

A fentiekre tekintettel a – miniszter álláspontja szerint – *a gyámhatóságok hivatalból kötelesek mind az eljárás során, mind az érdemi döntés meghozatalát követően megadni a védelemben részesült személy részére a döntés tartalmát érintő indokolt részletességű, a fogyatékos személy egyéni körülményeihez igazodó tájékoztatást.* Álláspontja szerint a jelenlegi szabályozás kellőképpen védi a fogyatékossgal élő személyek jogait, további jogalkotást nem tart szükségesnek.

4.4. A gyámhatóságok válaszai

A kapott tájékoztatások alapján a vármegyei és a járási hivatalok gyámhatóságai nem rendelkeznek olyan *könnyen érthető tájékoztató anyagokkal*¹⁸, *illetve nem alkalmaznak olyan támogatott kommunikációs módszereket*, amelyek valamennyi fogyatékossgal élő, bármely okból nehezen kommunikáló személy számára egyenlő eséllyel hozzáférhetővé teszik az egyes gyámhatósági eljárások során az információt és a kommunikációt¹⁹. *Budapest Főváros Kormányhivatal főigazgatója* megkeresésemre kezdeményezte, hogy minden kerületi gyámhatóságnál készítsenek könnyen érthető tájékoztató anyagokat; tájékoztatása szerint a

---

¹⁶ Ptk. 2:38. §

¹⁷ Ptk. 2:39-2:41. §

¹⁸ A könnyen érthető kommunikáció a köznyelvben vagy összetettebb nyelvi szinten megjelenő információ tartalomjegységeinek megjelenítése vagy önálló információs tartalom kidolgozása egyszerű, letisztult formában, mely az információ megértését szolgálja. (Farkasné Gönczi Rita)

¹⁹ A megértési nehézséggel élő személyek legnagyobb problémája, hogy akadályba ütközik az információk befogadása és saját gondolataik átadása. A könnyen érthető kommunikáció nemcsak módszer, hanem szemléletbe ágyazott technika is. (Képzési tananyag - Az új Polgári Törvénykönyv cselekvőképességi szabályainak alkalmazása - Képzési program hivatásos gondnokok hivatásos támogatóvá történő átképzéséhez c. 22 órás képzéshez)

szórólapok/plakátok egységes formában, egyszerű megfogalmazással lesznek elérhetőek a kerületi hivatalokban.²⁰²¹

A legtöbb válaszadó hangsúlyozta, hogy a gyámhatóságok munkatársai kiemelt figyelmet fordítanak a személyes találkozások alkalmával arra, hogy teljeskörű és érthető tájékoztatást adjanak az értelmi fogyatékosokkal élő ügyfelek számára is; *az érintett ügyfelek felé kellő empátiával és türelemmel fordulnak, egyszerű és lényegre törő kommunikációt igyekeznek alkalmazni.*²² Számos tájékoztatás kiemelte, hogy a gyámhatóságok ügyintézői között elérhető olyan munkatárs, aki szociális munkás, szociális ápoló-gondozó végzettségű, vagy pszichológusi, gyógypedagógiai, egyéb pedagógiai szakmai tapasztalattal rendelkezik; mindez segítségül szolgál a fogyatékos személyeket érintő eljárások során.²³ Megosztották azt is, hogy *a fogyatékosokkal élő ügyfelek jellemzően hozzátartozóval, hivatásos gondnokokkal, vagy a bentlakásos intézmény segítő munkatársával jelennek meg a hatóság előtt; ezen személyek segítő jelenléte szintén az eljárás hozzáférhetőségét támogatja a gyámhatóságok tapasztalatai szerint.*²⁴ A Békés Vármegyei Kormányhivatal igazgatója is ezutóbbi erősítette meg, miszerint tapasztalataik szerint a csökkent kognitív képességű személyek kérelme, beadványa megfogalmazásában, hivatalos szervhez történő benyújtásában gyakran *a család- és gyermekjóléti szolgálatok nyújtanak segítséget.* Kiemelte, hogy a gondnokság alá helyezéssel érintett személyek esetében a kirendelt gondnokok szerepe kulcsfontosságú, hiszen ők jelen vannak a gyámhatósági tárgyalásokon, valamint elmagyarázzák, ismertetik a gyámhatósági döntésben foglaltakat az ügyfél számára.

A kapott tájékoztatások szerint nem áll a vármegyei és a járási hivatalok gyámhatósági munkatársainak rendelkezésére olyan *módszertani útmutató, tájékoztató segédlet, jó gyakorlatok gyűjteménye,* amely támogatja őket a kommunikációt illetően támogatást igénylő fogyatékos személyekkel kapcsolatos kommunikációban az eljárásaik során. Valamennyi válasz alapján a gyámhatóságok munkatársainak nincs lehetősége részt venni olyan irányú *rendszeres továbbképzéseken,* amely során a könnyen érthető kommunikációval²⁵, a kommunikációt illetően támogatást igénylő fogyatékos személyek egyedi szükségleteivel, valamint a támogató kompetencia fejlesztésével kapcsolatos ismereteket sajátíthatnak el. Több válaszadó jelezte, hogy az utóbbi időben nem vettek részt vonatkozó képzésen, viszont *a 2018-2022. közötti időszakban a gyámhatósági munkatársaik bekapcsolódtak az Értelmi Sérülteket Szolgáló Társadalmi Szervezetek és Alapítványok Országos Szövetsége (a továbbiakban: ÉTA) által szervezett és lebonyolított országos társadalmi szemléletformáló*

²⁰ A Zala Vármegyei Kormányhivatal Hatósági Főosztály Szociális és Gyámügyi Osztály főosztály vezetőjének álláspontja szerint a könnyen érthető tájékoztató anyagok megvalósítása nehézkes, mert a jogszabályok nem teszik lehetővé, hogy adott gyámhatósági eljárási cselekményt röviden, tömören le lehessen vezetni. A jogszabályi környezet sokrétű, részletekig kidolgozott szabályrendszer követ.

²¹ A Vas Vármegyei Kormányhivatal Hatósági Főosztály főosztályvezetőjének tájékoztatása szerint a kormányhivatali munkatársak motiválása érdekében 2024. márciusában egy belső pályázatot írta ki egy megadott hatósági szöveg átalakítása hétköznapi nyelvre témakörben. A pályázat célja arra irányuló figyelemfelhívás volt, hogy a közérthetőségnek nagyobb szerepet kell kapnia az írásbeli hivatali kommunikációban.

²² Baranya, Békés, Győr-Moson-Sopron, Hajdú-Bihar, Heves, Komárom-Esztergom, Nógrád Vármegyei Kormányhivataloktól érkező válaszok

²³ Bács-Kiskun, Baranya, Pest, Somogy Vármegyei Kormányhivatalok válaszai

²⁴ Baranya, Győr-Moson-Sopron, Komárom-Esztergom, Nógrád Vármegyei Kormányhivatalok válaszai

²⁵ Az információk hozzáférhetősége a jogszabályi rendelkezések értelmében azt jelenti, hogy azok a fogyatékos személyek számára kiszámítható, értelmezhető és érzékelhető. (Képzési tananyag - Az új Polgári Törvénykönyv cselekvőképességi szabályainak alkalmazása - Képzési program hivatásos gondnokok hivatásos támogatóvá történő átképzéséhez c. 22 órás képzéshez)

*képzésbe.*²⁶ Tájékoztattak arról is, hogy jelenleg a NKE Probono képzési felületén a „Könnyen érthető kommunikáció - Kommunikáció intellektuális funkciók területén támogatást igénylő és speciális kommunikációs igényekkel rendelkező ügyfelekkel” című program nyújthat hasznos ismereteket a vizsgált területen.^{27 28} Ezen a ponton több válaszadó utalt az érzékenyítő programok²⁹ szervezésére, azokon való részvételre, valamint a jelnyelvi tolmács képzésekre, amelyeken szintén a fogyatékos személyek egyedi igényeivel és szükségleteivel ismerkedhetnek.³⁰ Egy javaslat szerint a képzések, tréningek nem csak a gyámhatósági ügyintézők részére szükségesek, hanem a hivatásos gondnokok, hivatásos támogatók, gyermekjóléti szolgálatok, gyermekjóléti központok szakemberei, illetve a gyermekvédelmi gyámok számára is. *Indokolt lenne feladatkörüké tenni, hogy a fogyatékos, illetve a csökkentett kognitív képességű személyeket szükségleteik szerint támogatott kommunikációs módszerekkel segítsék a gyámhatósági és egyéb eljárások megértésében.*³¹

A Komárom-Esztergom Vármegyei Kormányhivatal Hatósági Főosztályának vezetője válaszában hivatkozta az *ÉFOÉSZ honlapján érthető tájékoztató kiadványokat*, amelyeknek egy része álláspontja szerint adott esetben a hatósági eljárásban is alkalmazhatók, és mind a gyámhatóság, mind pedig az ügyfelek számára hozzáférhetőek. Kitért a válasz az ÉFOÉSZ által 2021-ben a hivatásos gondnokok számára szervezett támogatói attitűdformáló tréningre, amelynek a könnyen érthető kommunikáció témakör is része volt. 2022-ben az illetékes fogyatékoságügyi tanácsadó vezetésével szervezett a Magyar Kormánytisztviselői Kar területi elnöksége érzékenyítő programot³², amelynek keretében a fogyatékossgal élő ügyfelek ügyintézővel kapcsolatos speciális igényei vonatkozásában vehettek részt előadásokon a vármegyei ügyintézők.

---

²⁶ Bács-Kiskun, Békés, Borsod, Hajdú-Bihar, Jász-Nagykun-Szolnok, Komárom-Esztergom, Nógrád, Somogy, Tolna, Vas Vármegyei Kormányhivatalok tájékoztatása szerint

²⁷ Pest Vármegyei Kormányhivatal főigazgatójának tájékoztatása

²⁸ A Szabolcs-Szatmár-Bereg Vármegyei Kormányhivatal főigazgatója válaszelevelében hivatkozta még a szintén a közszolgálati továbbképzési programban választható „Nyelvi-közérthetőségi képzés kormányhivatalok munkatársai számára - Fogalmazzunk úgy, hogy az ügyfelek megértésük!” című 10 órás e-learning elméleti képzést.

A továbbképzési program célja, hogy a kapcsolódó elméleti ismeretek átadása mellett módszertani támogatást nyújtson a tisztviselőknél ahhoz, hogy az ügyfelekkel való írásbeli kommunikációjukban – a hivatali levelezésben, illetve a hatósági eljárás során – a szakszerűség mellett a közérthetőség követelménye is érvényesüljön. Az attitűdformáló képzés a hivatali kommunikáció közérthetőségének jelentőségére, az ügyintézés hatékonyságának növelésében és az ügyfélbarát hivatali működés biztosításában betöltött szerepére kívánja ráirányítani a résztvevők figyelmét.

²⁹ Győr-Moson-Sopron Vármegyei főispán válaszelevele, Komárom-Esztergom Vármegyei Hatósági Főosztály főosztályvezetőjének válaszelevele, Pest Vármegyei Kormányhivatal főigazgatójának tájékoztatása

³⁰ Hajdú-Bihar, Heves, Komárom-Esztergom, Somogy, Szabolcs-Szatmár-Bereg Vármegyei Kormányhivatalok válaszelevelei alapján; A Komárom-Esztergom Vármegyei Kormányhivatal Hatósági főosztály vezetője jelezte, hogy ezen jelnyelvi tolmács képzések nyomán a munkatársaik jelnyelvi tolmácsolásra nem válnak alkalmassá, mert azok csak az alapokat oktatják. Arra azonban mindenképpen jók, hogy megtanítják az ügyintézőt az alapvető kommunikációra, a képzés után a szakemberek információval rendelkeznek arról, hogy hogyan közelítsenek az érintett ügyfélhez, miként elérhető a jelnyelvi tolmácsolásban jártas segítő személy. E körben munkatársaik problémaként jelezték, hogy a hallássérült, vagy siket ügyfelek nagy része nem tud jelezni, mert olyan körülmények között nőttek fel, ahol ennek elsajátítására nem volt lehetőségük.

³¹ A Zala Vármegyei Kormányhivatal Hatósági Főosztály Szociális és Gyámügyi Osztály főosztály vezetőjének válaszeleveléből

³² A programon a kormányablakokban, egyéb ügyfélszolgálaton feladatot ellátó kormánytisztviselők vettek részt, illetve hivatásos gondnokok, mediátor munkatársak és szociális intézményekben ellenőri feladatot ellátó ügyintézők is megjelentek.

Többen jelezték, hogy a gyámhatósági munkatársaknak időközönként lehetősége van a fogyatékossgal élő személyekkel történő kommunikációt megkönnyítő technikákat megismerni; ilyen képzés volt például a KÖFOP-2.1.3-VEKOP-15-2016-00002 azonosító számú „*A területi államigazgatási szervek humánerőforrásának fejlesztése*” című projekt keretében az *Általános ügyfélszolgálati képzés*, ahol a személyes kompetenciák – asszertív kommunikáció, konfliktuskezelés, speciális igényű személyekkel történő ügyintézés, stresszkezelési technikák – fejlesztésére nyílt lehetőség.³³

Budapest Főváros Kormányhivatala főigazgatója tájékoztatott, hogy a továbbképzési program elérhetőségének függvényében 2025. és 2026. évben a gyámhatósági ügyintézők 20%-ának kötelezővé teszi a „Könnyen érthető kommunikáció – kommunikáció intellektuális funkciók területén támogatást igénylő és speciális kommunikációs igényekkel rendelkező ügyfeleknek” elnevezésű továbbképzési program teljesítését.

A Pest Vármegyei Kormányhivatal főigazgatója kiemelte, hogy a kormányhivatal járási hivatalainak gyámügyi osztályainak munkatársai a fogyatékossgal, *különösképpen az értelmi fogyatékossgal élő személyeket érintő ügyekben törekszenek arra, hogy az Ákr. I. fejezetében rögzített alapelvek*³⁴, *illetve az Ákr. 15. címében foglalt speciális rendelkezések a kiskorú, a cselekvőképtelen és a cselekvőképességében részlegesen korlátozott nagykorú, valamint a fogyatékossgal élő személy eljárási védelmét*³⁵ *illetően érvényre jussanak. A személyállapotot érintő gondnoksági ügyek, a veszélyeztetett gyermek családban tartását segítő védelembe vétel, valamint a nevelésbe vétel és annak megszüntetése iránt indult eljárásokban van különös jelentősége annak, hogy az ügyfelek megértsék az őket érintő eljárásban jogaikat és kötelezettségeiket. Példaként említette a főigazgató, hogy a Gyer. 86. § (2) bekezdése a védelembe vételi eljárás során tartott tárgyalásnál kifejezetten előírja, hogy azt úgy kell megtartani, hogy az hozzásegítse a gyermeket, a szülőt, a családbafogadó gyámot a védelembe vétel okának és céljának, valamint a lehetséges jogkövetkezményeknek a megértéséhez. A kormányhivatal a szakterület számára tartott szakmai értekezleteken minden alkalommal kiemeli az általa felügyeleti szervként vizsgált eljárásokban feltárt, fentieket segítő jó gyakorlatokat, valamint az esetlegesen feltárt helytelen eljárásrend elkerülésére is felhívja a figyelmet. Azon járási hivatalok, ahol a gyakorlatban ennek szüksége felmerült, az egyedi ügyekre, illetve egyes ügytípusokra kialakítottak olyan a jogszabályra utaló általános tájékoztatókat, amelyek az adott ügy menetét közérthető módon magyarázzák el. Belső képzés keretében 2024. évtől a szakirányú program indítását tervezték „Gyámügyi praktikum - a gyámügyi eljárások célszerű megszervezésének gyakorlata” címmel, amelynek célja többek között az eljárásban érintett speciális adottságú ügyfelek jogai gyakorlását támogató tudásátadás is.*

---

³³ Jász-Nagykun-Szolnok, Pest, Szabolcs-Szatmár-Bereg Vármegyei Kormányhivatalok válaszeleveli; A Pest Vármegyei Kormányhivatal főigazgatójának tudomása szerint utoljára 2017-ben, a projekt keretében készült jelentősebb, a gyámhatóságok gyakorlatát segítő útmutató a szakmai ágazati irányító részéről: dr. Feffer Zsuzsanna - dr. Mattenheim Gréta - dr. Szalay Éva - Kristóf Pál: Tananyag a fővárosi és megyei kormányhivatalok járási (kerületi) hivatalai gyermekvédelmi és gyámhatósági jogalkalmazói tevékenységének elősegítéséhez címmel. E tananyag érintőlegesen foglalkozik a jegyzőkönyv felvételével és a tárgyalástartás technikáival is.

³⁴ jogszerűség, hivatalbóltság, hatékonyság, ügyélre vonatkozó alapelvek, jóhiszeműség, bizalmi elv

³⁵ A vizsgálat szempontjából kiemelendő az Ákr. 29. § (1) bekezdés d) pontja, amelynek értelmében (...) fogyatékossgal élő személyt a közigazgatási hatósági eljárásban fokozott védelem illeti meg, ezért az egyenlő esélyű hozzáférést számára biztosítani kell.

A Szabolcs-Szatmár-Bereg Vármegyei Kormányhivatal főigazgatója az Ákr. releváns rendelkezései kapcsán kiemelte, hogy a személyes kommunikáció (beszéd) útján történő érintkezésnek kiemelt szerepe van, ugyanis az lehetőséget biztosít arra, hogy az eljáró gyámhatósági munkatársak felmérjék az ügyfél megértési, kommunikációs képességeit és ennek megfelelően alakítsák a kommunikációjukat az eredményesség érdekében. A gyámhatósági feladatok ellátása során Ákr. 5. § (2) bekezdésében foglaltaknak megfelelően biztosítják az ügyfelek és az eljárás egyéb résztvevői számára a jogaikat és kötelezettségeiket érintő tájékoztatást, segítik az ügyfelek jogainak gyakorlását. Ennek során az egyszerűség (közérthetőség) elvét³⁶ igyekeznek megtartani. Minden ügyféllel a fogyatékosága miatt, vagy bármely okból nehezített kommunikációjának megfelelő, ahhoz igazodó tájékoztatást nyújtanak, vagy végzik el az adott eljárási cselekményt (meghallgatás, tárgyalás, helyszíni szemle stb.).

A hivatalos iratok értelmezése kapcsán a Somogy Vármegyei Kormányhivatal főigazgatója leszögezte, hogy *valós és gyakori probléma az ügyfelek, különösen az értelmi fogyatékosággal élő ügyfelek esetében az iratokban foglaltak megértésének hiánya vagy téves értelmezése.*³⁷ Ehhez kapcsolódóan a Bács-Kiskun Vármegyei Kormányhivatal Gyámügyi és Igazságügyi Főosztály főosztályvezetőjének álláspontja szerint alapkövetelmény a gyámhatósági iratok tartalma kapcsán a közérthetőség, *elengedhetetlen azonban, hogy az eljárás során hozott döntés a jogszabályi követelményeknek is minden tekintetben megfeleljen, különösen egy esetleges jogorvoslati eljárás során.* A Heves Vármegyei Kormányhivatal főigazgatója tájékoztatott, hogy a gyámhatóság által kiadott döntések formáira, tartalmára, formájára az Ákr., a Gyvt., valamint a Gyer. előírásai irányadóak. A hatósági eljárás során – az Ákr. alapelveinek figyelembevételével – a gyámhatóság a kiadott hivatalos iratok, döntések megszövegezésekor egyszerű, közérthető nyelvezetet alkalmaz, ami azonban nem jelenthet túlzott leegyszerűsítést.³⁸ A jogszabályok idézése esetén például előfordulhat, hogy az ügyfél nehezebben érthető megfogalmazással találkozik. A gyámhatóság emellett a döntéseket a lehető legerthetőbb megfogalmazással készíti. A gyámhatóságok tapasztalatai szerint a fogyatékos személyeknek a környezetükben élők (szülők, gondnokok, ápolók stb.) is segítséget nyújtanak a részükre küldött hivatalos iratok értelmezésében, illetve maguk a gyámügyi szakügyintézők is készségesen adnak tájékoztatást, magyarázatot az iratokban foglaltakról.

---

³⁶ Ákr. 2. § (2) bekezdés a) pont

³⁷ A főigazgató tájékoztatása szerint a fogyatékosággal élő személyekkel való bánásmódra való képzésben és továbbképzésben nem részesült, abban gyakorlattal nem rendelkező ügyintézők számára sok esetben komoly kihívást jelent az ügyfelek adekvát nyilatkoztatása, az ügyeikkel kapcsolatos eljárási és anyagi jogi jogszabályi környezet, illetve az ügyekben hozott döntések, azok indokainak és jogkövetkezményeinek velük való megismertetése, megértetése.

³⁸ A Tolna Vármegyei Kormányhivatal főispánjának tájékoztatása szerint a döntések és egyéb dokumentumok tartalmi elemeinek jogszabályi meghatározottsága miatt azok megfogalmazásában csekély mozgásteret van a gyámhatóságnak. A Pest Vármegyei Kormányhivatal főigazgatójának válaszelevelében foglaltak alapján az értelmi fogyatékosággal élő személyeket érintő eljárásokban igyekeznek a döntéseik rendelkező részét egyértelműen, az indokolásukat pedig közérthető, a feltétlenül szükséges terjedelemben szorítókozó, „befogadható” módon megfogalmazni; ugyanakkor a véglegessé vált döntéssel szemben előterjesztett kereset okán eljáró közigazgatási bíróságok a vizsgált döntések tekintetében valamennyi tényállási elemre kiterjedő részletes okfejtést, valamennyi elem vonatkozásában a mérlegelés szempontrendszerét kifejtő, az irányadó jogszabályokat tartalmazó indokolást várnak el, amely követelmény a döntések egyszerűsítése ellen hat.

A vizsgált kérdések kapcsán több hatóság jelezte a könnyen érthető tájékoztató anyagok,³⁹ a kapcsolódó egységes módszertani útmutató elérhetősége⁴⁰ és a célirányos továbbképzéseken való részvétel⁴¹ iránti igényt. Egy javaslat szerint a gyámhatósági ügyintézés komplexitására (ügyfélkör, ügyek természete stb.) tekintettel a gyámhatósági ügyintézői feladatok ellátásához igazodóan lenne szükséges meghatározni azon egyéni kompetenciafejlesztő képzéseket, továbbképzéseket, amelyek – többek között – megfelelő alapot biztosítanak a különböző fogyatékossgal élő személyek ügyeinek intézéséhez. Tapasztalatok alapján a járási hivataloknál szükségszerű lenne legalább egy képzett, a fogyatékossgügyi tanácsadói feladatokat ellátó ügyintéző alkalmazása, aki a különböző hatósági szakterületekhez igazodóan segítheti, támogathatja, koordinálhatja az ügyintézők munkáját.⁴² Észrevételezték azt is, hogy figyelemmel a gyámhatósági szakterületen jellemző fluktuációra, álláspontjuk szerint elsősorban a pályakezdő ügyintézők munkavégzését segítenék az országosan egységes szempontrendszer szerint, lehetőleg ügycsoportonként összeállított, könnyen érthető tájékoztató anyagok.⁴³ Utaltak arra is, hogy az Intézkedési Terv előirányozza a cselekvőképesség korlátozásának hatását részletező ismeretnövelő és szakmai támogató anyag, valamint a támogatott döntéshozatal jogintézményének megismertetése érdekében információátadást elősegítő program kidolgozását a gyámhatóságoknál dolgozó szakemberek számára, amelynek határideje 2025. december 31. volt.⁴⁴

5.A vizsgálat megállapításai

5.1. A hatáskör tekintetében

Az alapvető jogok biztosának feladat- és hatáskörét, valamint ennek ellátásához szükséges vizsgálati jogosultságait az Ajbt. határozza meg. A törvény 18. § (1) bekezdése alapján az alapvető jogok biztosához bárki fordulhat, ha megítélése szerint közigazgatási vagy közszolgáltatást végző szerv, hatóság tevékenysége vagy mulasztása a beadványt tevő személy alapvető jogát sérti vagy annak közvetlen veszélyével jár (a továbbiakban együtt: visszasság), feltéve, hogy a rendelkezésre álló közigazgatási jogorvoslati lehetőségeket – ide nem értve a közigazgatási pert – már kimerítette, vagy jogorvoslati lehetőség nincs számára biztosítva. Az Ajbt. 1. § (3) bekezdése és 39/O. § (1) bekezdése alapján pedig az alapvető jogok biztosa fogyatékossgügyi független mechanizmus feladatkörében rendszeresen vizsgálja a fogyatékossggal élő személyek jogainak a CRPD rendelkezéseinek való megfelelés szerinti érvényesülését

A preventív alapjogvédelemre is hangsúlyt helyező ombudsmani gyakorlat alapján a biztos mandátuma keretei között marad akkor, amikor az alapjogi aspektusú vizsgálatához nélkülözhetetlen módon, eljárása keretében, a konkrét alapjogsérelmek és ezen alapuló panaszok megelőzése érdekében áttekinti a releváns jogi szabályozást, feltérképezi és jelzi a jogalkotásért felelős szervek irányába a felmerülő aggályokat.

³⁹ Baranya, Hajdú-Bihar, Jász-Nagykun-Szolnok Vármegyei Kormányhivatalok tájékoztató levelei szerint

⁴⁰ Borsod, Heves, Jász-Nagykun-Szolnok Vármegyei Kormányhivatalok válaszlevelei alapján

⁴¹ Baranya, Jász-Nagykun-Szolnok, Vármegyei Kormányhivatalok válaszlevelei

⁴² Somogy Vármegyei Kormányhivatal főigazgatójának tájékoztató leveléből

⁴³ Komárom-Esztergom Vármegyei Kormányhivatal Hatósági Főosztályának tájékoztató levele

⁴⁴ Pest Vármegyei Kormányhivatal főigazgatójának válaszlevele

5.2. Az alapvető jogok tekintetében

Az alapvető jogok biztosa egy adott társadalmi probléma mögött álló összefüggésrendszer feltárása során autonóm, objektív és neutrális módon, kizárólag alapjogi érvek felsorakoztatásával és összevetésével tesz eleget mandátumának. Az ombudsmanintézmény megalakulása óta az országgyűlési biztos következetesen, zsinórmértékként támaszkodott az Alkotmánybíróság alapvető jogállami garanciákkal és az alapjogok tartalmával kapcsolatos elvi megállapításaira, valamint – az ombudsmani jogvédelem speciális vonásainak megfelelően – alkalmazta az alapjog-korlátozás alkotmányosságát megítélni hivatott alapjogi teszteket.

5.2.1. Az emberi méltósághoz való jog

Az Alaptörvény II. cikke alapján az emberi méltóság sérthetetlen, minden embernek joga van az élethez és az emberi méltósághoz.

A CRPD 3. cikke alapelveként deklarálja a veleszületett méltóság elvét és annak tiszteletben tartását.

5.2.2. A hátrányos megkülönböztetés tilalma, a fogyatékossgal élő személyek védelme

Az Alaptörvény XV. cikkének (2) bekezdése rögzíti a diszkrimináció tilalmát, mely szerint Magyarország az alapvető jogokat mindenkinek bármely megkülönböztetés, nevezetesen faj, szín, nem, fogyatékossg, nyelv, vallás, politikai vagy más vélemény, nemzeti vagy társadalmi származás, vagyoni, születési vagy egyéb helyzet szerinti különbségtétel nélkül biztosítja. Az Alaptörvény XV. cikk (4) bekezdése továbbá előírja, hogy Magyarország az esélyegyenlőség megvalósulását külön intézkedésekkel segíti, a XV. cikk (5) bekezdése emellett külön is kiemeli, hogy Magyarország külön intézkedésekkel védi a gyermekeket, a nőket, az időseket és a fogyatékossgal élőket.

Az Alaptörvény XV. cikk (2) bekezdésében rögzített a hátrányos megkülönböztetés általános tilalma alóli kivételt jelent az Alaptörvény idézett rendelkezése, amelyek alapján Magyarország az esélyegyenlőtlenségek kiküszöbölését célzó intézkedéseket is tesz. E rendelkezés értelmében az egyenlőség tartalmi megvalósulását szolgáló, az esélyegyenlőtlenség felszámolása érdekében tett pozitív megkülönböztetés megengedett. Az esélyegyenlőség elősegítése az állam részéről egy jogi lehetőséget biztosít, ugyanakkor bizonyos, valamely tulajdonságuk (pl. életkor, betegség, testi fogyatékossg) okán sajátos, kiszolgáltatottabb helyzetük miatt objektíve hátrányba kerülő személyek csoportjainál az állami beavatkozás *nem fakultatív feladat*: az állam köteles hatékony lépéseket tenni az eredendően, súlyosan egyenlőtlen helyzet felszámolására.

A két évtizedes, töretlen, az Alaptörvény fenti rendelkezése alapján továbbra is irányadónak tekinthető alkotmánybírósági gyakorlat rögzíti, hogy a *hátrányos megkülönböztetés tilalma* arra vonatkozik, hogy a jognak mindenkit egyenlőként, egyenlő méltóságú személyként kell kezelnie, az egyéni szempontok azonos mértékű figyelembevételével kell a jogosultságok és kedvezmények elosztásának szempontjait meghatározni. Az Alaptörvény XV. cikk (1) és (2) bekezdésével kapcsolatos gyakorlatát az

Alkotmánybíróság a 3206/2014. (VII. 21.) AB határozatban foglalta össze. Az Alkotmánybíróság az Alaptörvény XV. cikk (1) bekezdésében foglalt általános jogegyenlőségi szabály értelmezése során kimunkált gyakorlata szerint a jogrend valamennyi szabálya tekintetében azért biztosítja az egyenlően kezelés követelményét, mert az egyenlőség végső forrása az egyenlő emberi méltóság. *A jogegyenlőség klauzulája a közhatalmat gyakorlók számára azt az alkotmányos parancsot fogalmazza meg, hogy valamennyi személyt egyenlő méltóságúként kezeljenek, és szempontjaikat egyenlő mércével és méltányossággal mérjék. Ez a követelmény az egész jogrendre kiterjed, ugyanis a közhatalmat gyakorlók kötelesek egyenlő elbánást biztosítani a joghatóságuk alá tartozó minden személy számára.* Ebből következik, hogy egy adott szabályozás abban az esetben nem felel meg az Alaptörvény XV. cikk (1) bekezdésében foglalt alkotmányos mércének, ha végső soron az emberi méltósághoz fűződő jogot sérti. Vagyis a jogegyenlőség elve nem a bármilyen különbségtételt, hanem csupán az emberi méltóságot sértő megkülönböztetéseket tilalmazza. Alaptörvény-ellenes, vagyis emberi méltóságot sértő megkülönböztetés abban az esetben állapítható meg, ha a különbségtétel önkényes. A hátránnyal járó különbségtétel az általános mérce szerint akkor minősül önkényesnek, ha nincs észszerű, kellő súlyú alkotmányos indoka. Ennek ellenőrzéséhez elsődlegesen az intézkedés legitim célját szükséges vizsgálni. Ezenkívül szükséges értékelni egyfelől azt, hogy az intézkedés alkalmas-e a legitim cél eléréséhez, másfelől pedig azt is, hogy az elérni kívánt, legitim cél által kijelölt személyek köre egybeesik-e az intézkedéssel érintett személyek körével. Mindezen szempontok nyújtanak lehetőséget annak eldöntéséhez, hogy egy különbségtétel önkényesnek, észszerű indokot nélkülözőnek tekinthető-e.⁴⁵

Az alkotmánybírósági esetjog szerint az állam szabadságot élvez abban, hogy milyen módon, milyen jogi, normatív és anyagi eszközökkel teljesíti az esélyegyenlőség előmozdítására vonatkozó alkotmányos kötelezettségét, mint államcél: e körben mérlegelni lehet az eszközök megválasztásában az állam teherbíró képességét.

A CRPD Egyenlőség és hátrányos megkülönböztetéstől való mentességről szóló 5. cikke értelmében a részes államok elismerik, hogy a törvény előtt minden személy egyenlő, és mindenféle hátrányos megkülönböztetés nélkül jogosult a törvények által nyújtott védelemre és kedvezményre. A részes államok megtiltanak a fogyatékoság alapján történő bármilyen hátrányos megkülönböztetést, és minden téren biztosítják a fogyatékosággal élő személyek számára a hátrányos megkülönböztetéssel szembeni egyenlő és hatékony jogi védelmet.

Az egyenlőség előmozdítása és a hátrányos megkülönböztetés eltörlése érdekében a részes államok minden megfelelő lépést megtesznek, így biztosítva az ésszerű alkalmazkodást. A fogyatékosággal élő személyek tényleges egyenlőségének előmozdításához és eléréséhez szükséges különleges intézkedések az Egyezmény értelmében nem tekintendők hátrányos megkülönböztetésnek.

A CRPD 5. cikke deklarálja, hogy a törvény előtt minden személy egyenlő, és mindenféle hátrányos megkülönböztetés nélkül jogosult a törvények által nyújtott védelemre és kedvezményre. Az CRPD 5. cikk 2. pontja alapján a részes államok megtiltanak a

---

⁴⁵ 30/2017. (XI. 14.) AB határozat; Lásd. még lásd: 42/2012. (XII. 20.) AB határozat, Indokolás [22], [24]–[27], [28], [34]; megerősítette: 23/2013. (IX. 25.) AB határozat, Indokolás [87]; továbbá a 3206/2014. (VII. 21.) AB határozat, Indokolás [23]; 3073/2015. (IV. 23.) AB határozat, Indokolás [43]

fogyatékoság alapján történő bármilyen hátrányos megkülönböztetést, és minden téren biztosítják a fogyatékosággal élő személyek számára a hátrányos megkülönböztetéssel szembeni egyenlő és hatékony jogi védelmet. Az CRPD 5. cikk 3 pontja értelmében az egyenlőség előmozdítása és a hátrányos megkülönböztetés eltörlése érdekében a részes államok minden megfelelő lépést megtesznek, így biztosítva az ésszerű alkalmazkodást.

5.2.3. A nemzetközi emberi jogi kötelezettségek érvényesítése

Az Alaptörvény Q) cikk (2) bekezdése értelmében Magyarországnak a nemzetközi jogi kötelezettségeinek teljesítése érdekében biztosítani kell a nemzetközi jog és a magyar jog összhangját, jelen esetben azt, hogy a magyar jogi szabályozás megfeleljen a CRPD által felállított és az ENSZ Fogyatékosággal Élő Személyek Jogainak Bizottsága (a továbbiakban: CRPD Bizottság) által jelzett kötelezettségeknek. Ebbe nemcsak az tartozik bele értelemszerűen, hogy a jogrendszerben nem maradhatnak olyan szabályok, amelyek nem egyeztethetők össze az Egyezmény rendelkezéseivel, hanem az is, hogy ahol szükséges, ott a jogalkotó érdemi és hatékony lépéseket tegyen a hiányzó szabályozás megalkotása érdekében. Az Egyezmény 4. cikk 1., 2. és 4. pontjai értelmében általános kötelezettségek körébe tartoznak a következők

„1. A részes államok kötelezettséget vállalnak arra, hogy biztosítják és elősegítik valamennyi alapvető emberi jog és szabadság teljes megvalósulását valamennyi fogyatékosággal élő személy számára, a fogyatékoság alapján történő bármiféle hátrányos megkülönböztetés nélkül. Ennek érdekében a részes államok vállalják, hogy:

- a) meghoznak minden megfelelő jogalkotási, közigazgatási és egyéb intézkedést a jelen Egyezményben foglalt jogok végrehajtása érdekében;*
- b) megtesznek minden megfelelő intézkedést, ideértve a jogalkotási lépéseket a fogyatékosággal élő személyek hátrányos megkülönböztetését tartalmazó törvények, rendelkezések, szokások és gyakorlat módosítása vagy eltörlése érdekében;*
- c) figyelembe veszik a fogyatékosággal élő személyek emberi jogainak védelmét és előmozdítását valamennyi politika és program során;*
- d) tartózkodnak minden olyan cselekedetben és gyakorlatban való részvételtől, amely nem összeegyeztethető a jelen Egyezménnyel, és biztosítják, hogy a hatóságok és közintézmények a jelen Egyezménnyel összhangban tevékenykedjenek;*
- e) minden megfelelő intézkedést meghoznak bármely személy, intézmény vagy magánvállalkozás által a fogyatékoság alapján történő hátrányos megkülönböztetés felszámolása érdekében; [...]*

2. Tekintettel a gazdasági, társadalmi és kulturális jogokra minden részes állam vállalja, hogy a rendelkezésre álló erőforrásai felső határáig, és szükség esetén, a nemzetközi együttműködés keretében, intézkedéseket tesz e jogok teljes megvalósításának fokozatosan történő elérése érdekében, fenntartás nélkül, a nemzetközi joggal összhangban, a jelen Egyezményben foglalt kötelezettségek haladéktalan alkalmazására. [...]

4. A jelen Egyezményben semmi nem értelmezhető úgy, mint ami befolyásolja a részes állam jogának, vagy az adott részes állam vonatkozásában hatályos nemzetközi jognak a fogyatékosággal élő személyek jogainak hatékonyabb szabályozását biztosító rendelkezéseit. A jelen Egyezményben részes államok joga, szerződése, szabályozása vagy szokásai által elismert, vagy tartalmazott emberi jogok és alapvető szabadságok nem korlátozhatók vagy csorbíthatók arra hivatkozással, hogy a jelen Egyezmény az adott jogokat vagy szabadságokat nem, vagy csak kisebb mértékben ismeri el. [...]”

A CRPD 1. cikke értelmében *az Egyezmény célja valamennyi emberi jog és alapvető szabadság teljes és egyenlő gyakorlásának előmozdítása, védelme és biztosítása valamennyi fogyatékossgal élő személy számára, és a velük született méltóság tiszteletben tartásának előmozdítása.* A CRPD alapelvei között elsőként említi továbbá, hogy *a fogyatékossgal élő személyeket is megilleti a veleszületett méltóság, az egyéni autonómia tisztelete, beleértve a saját döntés meghozatalának szabadságát és a személyek függetlenségét.*⁴⁶ Ebből következően a jelentés tartalmában az emberi méltóság alapjogi védelmének primátusából vezeti le a fogyatékossgal élő személyeket megillető további és felhívott alapjogok érvényesülésének problémáit.

Az ombudsman alkalmas arra, hogy a maga semleges és kiegyensúlyozó, közvetítő szerepével, illetve a kizárólag az alapjogvédelemre fókuszáló tevékenységével, az ENSZ nemzeti emberi jogi intézményeként valós tartalmat adjon a CRPD-ben foglaltaknak. Annak az Egyezménynek, amely – a nemzetközi emberi jogi standardoknak is megfelelően – további előrelépéseket generál a fogyatékossgal élő emberek alapvető emberi jogainak érvényesülésében.

5.3. Az ügy érdeme tekintetében

5.3.1. Emberi méltóság – Önrendelkezés – Kommunikáció – Egyenlő esélyű hozzáférés

A CRPD célja az 1. cikke értelmében *valamennyi emberi jog és alapvető szabadság teljes és egyenlő gyakorlásának előmozdítása, védelme és biztosítása valamennyi fogyatékossgal élő személy számára, és a velük született méltóság tiszteletben tartásának előmozdítása.*

A 3. cikk az alapelvek között rögzíti a veleszületett méltóság, az egyéni autonómia tiszteletét, beleértve a saját döntés meghozatalának szabadságát és a személyek függetlenségét, úgyszintén a hátrányos megkülönböztetéstől való mentességet, a teljes és hatékony társadalmi részvétel és befogadás elévét, a fogyatékossgal élő személyek különbözőségének tiszteletét és elfogadásukat az emberi sokszínűség, valamint az emberiség részeként, továbbá az esélyegyenlőség, a hozzáférhetőség, a nők és férfiak közötti egyenlőség, a fogyatékossgal élő gyermekek formálódó képességeinek tisztelete, és a fogyatékossgal élő gyermekek identitásuk megőrzéséhez fűződő jogának tiszteletben tartása gondolatát is.

Ezen alapelvek a CRPD valamennyi rendelkezése mögött általános érvénnyel ható, a részletszabályokon végighúzóó, az egyes normák háttérét jelentő alapvető követelmények, amelyek a magyar jogrendszert is áthatják, valamennyi jogszabályban és jogalkalmazási területen érvényesülniük kell.

Az Alaptörvény II. cikke értelmében az emberi méltóság sérthetetlen. Minden embernek joga van az élethez és az emberi méltósághoz; a XV. cikk (1)-(2)-(5) bekezdés szerint pedig a törvény előtt mindenki egyenlő; minden ember jogképes; Magyarország az alapvető jogokat mindenkinek bármely megkülönböztetés (...) nélkül biztosítja; Magyarország külön intézkedésekkel védi (...) a fogyatékossgal élőket.

A CRPD és az Alaptörvény fenti rendelkezései alapján *a fogyatékos személyeket is megilleti a minden embert egyenlő mértékben megillető, veleszületett emberi méltóság, amely*

---

⁴⁶ ENSZ Egyezmény 3. cikk a) pont

az egyének szintjén az egyéni autonómia tiszteletében és az önrendelkezés gyakorlásában nyilvánul meg. Ahhoz, hogy a fogyatékos emberek is teljes és egyenlő mértékben gyakorolhassák az őket is megillető alapvető emberi jogokat, olyan befogadó társadalmi környezetnek kell körülvennie őket, amely lehetővé teszi számukra az önrendelkezés gyakorlását, saját döntések meghozatalát, és megteremti az önálló életvitel lehetőségét. Mindezen célokhoz elengedhetetlen azonban az információ és a kommunikáció egyenlő esélyű hozzáférhetősége.

A CRPD a Preambuluma v) pontjában rögzíti, hogy az *Egyezményben részes államok elismerik a fizikai, társadalmi, gazdasági és kulturális környezet, az egészség és oktatás, valamint az információ és a kommunikáció hozzáférhetőségének fontosságát ahhoz, hogy a fogyatékossgal élő személyek képessé váljanak valamennyi emberi jog és alapvető szabadság teljes gyakorlására;*

A 2. cikk alapján az Egyezmény alkalmazásában a *kommunikáció fogalmába* tartoznak a nyelvek, a kivetített szöveg, a Braille-nyomtatás, a taktilis kommunikáció, a nagyméretű betűkkel történő nyomtatás, a hozzáférhető multimédia, valamint az írott, a hangzó és az egyszerű szöveg, a felolvasás, illetőleg az *augmentatív, beleértve a hozzáférhető kommunikációs és információs technológiát, a kommunikáció alternatív módozatai, eszközei és formái.*

A CRPD Hozzáférhetőségről szóló 9. cikke értelmében a fogyatékossgal élő személyek önálló életvitelének és az élet valamennyi területén történő teljes körű részvételének lehetővé tétele érdekében a részes államok *megfelelő intézkedéseket tesznek, hogy másokkal azonos alapon biztosítsák a fogyatékossgal élő személyek számára a fizikai környezethez, a közlekedéshez, az információhoz és kommunikációhoz, beleértve az információs és kommunikációs technológiákat és rendszereket, valamint más, nyilvánosan hozzáférhető vagy rendelkezésre álló lehetőségekhez és szolgáltatásokhoz való hozzáférést, mind városi, mind vidéki területeken.* Ezek az intézkedések, amelyek magukban foglalják a hozzáférési akadályok és korlátok beazonosítását és felszámolását, többek között az elektronikus szolgáltatásokra is kiterjednek.

A részes államok szükséges intézkedéseket hoznak továbbá az *akadálymentes információs és kommunikációs technológiák és rendszerek tervezésének, fejlesztésének, előállításának és terjesztésének korai szakaszban történő elősegítésére* annak érdekében, hogy ezek a technológiák és rendszerek hozzáférhetővé tétele minimális költséggel járjon.⁴⁷

Kiemelendő itt a CRPD 21. cikk b) pontja az információhoz való hozzáférésről, amely kimondja, hogy *a hivatali érintkezés során legyen elfogadott és támogatott (...) az alternatív és augmentatív kommunikáció,* valamint minden egyéb, a fogyatékossgal élő személyek által választott kommunikációs forma, eszköz és módozat. Ezen intézkedési kötelezettségek mellett fontos hangsúlyozni, hogy a CRPD által meghatározott „*ésszerű alkalmazkodás*” az elengedhetetlen és megfelelő módosításokat és változtatásokat jelenti, amelyek nem jelentenek aránytalan és indokolatlan terhet, és adott esetben *szükségesek, hogy biztosítsák a fogyatékossgal élő személy alapvető emberi jogainak és szabadságainak a mindenkit megillető, egyenlő mértékű élvezetét és gyakorlását.*⁴⁸

⁴⁷ CRPD 9. cikk 2 pont h) alpont

⁴⁸ CRPD 2. cikk

Az ENSZ Fogyatékosügyi Bizottsága 2014. májusában bocsátotta ki az CRPD 9. cikkéhez (Hozzáférhetőség) fűzött Általános észrevételeit [General comment no. 2.(2014)]⁴⁹, amely leszögezi, hogy az egyenlő esélyű hozzáférés a fogyatékos személyek számára *az önálló életvitel és annak feltétele, hogy a társadalom teljes, valamint egyenértékű tagjai lehessenek*. A fizikai környezethez, közlekedéshez, információhoz és kommunikációhoz – beleértve az információs és kommunikációs technológiákat és rendszereket –, a nyilvánosság számára nyitva és rendelkezésre álló létesítményekhez és szolgáltatásokhoz való hozzáférhetőség hiányában a fogyatékosokkal élő személyek nem egyenlő esélyekkel vehetnek részt a társadalmi életben.⁵⁰

A Fot. vonatkozó rendelkezései szintén rögzítik, hogy az államnak, a társadalom szervezeteinek és tagjainak oly módon kell tevékenységüket végezni, hogy az ne okozhasson olyan károsodást, amely fogyatékoság kialakulásához vezet, illetve *olyan körülményeket kell létrehozni, amelyben a fogyatékos emberek képesek lesznek teljesebb életre és a fogyatékoságukból fakadó terheik csökkenthetőek*.⁵¹ A tervezési, döntési folyamatok során kiemelten kell kezelni a fogyatékos személyek sajátos szükségleteit, és *figyelemmel kell lenni arra, hogy a fogyatékos személyek a bárki által igénybe vehető lehetőségekkel csak különleges megoldások alkalmazása esetén élhetnek*. A fogyatékos személyeket érintő döntések során tekintettel kell lenni arra, hogy a fogyatékos személyek a társadalom és a helyi közösség egyenrangú tagjai, ezért *meg kell teremteni azokat a feltételeket, amelyek lehetővé teszik számukra a társadalmi életben való részvételt*.⁵²

Az állam köteles gondoskodni a fogyatékos személyeket megillető jogok érvényesítéséről, a fogyatékos személyek hátrányait kompenzáló intézményrendszer működtetéséről a nemzetgazdaság mindenkori lehetőségeivel összhangban.⁵³ Így a Fot. a közszolgáltatások egyenlő esélyű hozzáférhetőségének kritériumai kapcsán⁵⁴ is kiemeli a kommunikációt, miszerint *a szolgáltatás egyenlő eséllyel hozzáférhető* akkor, ha igénybevétele – az igénybe vevő állapotának megfelelő önállósággal – mindenki, különösen (...) *a kommunikációs funkciókban sérült emberek számára* akadálymentes, kiszámítható, értelmezhető és érzékelhető;⁵⁵ *az információ pedig egyenlő eséllyel hozzáférhető* akkor, ha az mindenki, különösen (...) *a kommunikációs funkciókban sérült emberek számára* kiszámítható, értelmezhető és érzékelhető, az ahhoz való hozzájárás pedig az igénybe vevő számára akadálymentes⁵⁶.

A Kommunikáció címszó⁵⁷ alatt a Fot. deklarálja, hogy *a fogyatékos személy számára biztosítani kell az egyenlő esélyű hozzáférés lehetőségét a közérdekű információkhoz, továbbá azokhoz az információkhoz, amelyek a fogyatékos személyeket megillető jogokkal, valamint a részükre nyújtott szolgáltatásokkal kapcsolatosak*. *A kommunikációban jelentősen gátolt személy számára a közszolgáltatások igénybevételekor lehetővé kell tenni a tájékozódás és a személyi segítség feltételeit*. Az információs társadalom nyújtotta lehetőségek erősítik az

⁴⁹ http://tbinternet.ohchr.org/_layouts/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=CRPD/C/GC/2&Lang=en

⁵⁰ General comment no2 (2014) I.1.

⁵¹ Fot. 2. § (1) bekezdés

⁵² Fot. 2. § (3)-(4) bekezdés

⁵³ Fot. 2. § (5) bekezdés

⁵⁴ Fot. 4. § h) és h) pontjai

⁵⁵ Fot. 4. § ha) pont

⁵⁶ Fot. 4. § hc) pont

⁵⁷ Fot. 6-7. §-ok

esélyegyenlőséget a fogyatékos személyek számára. *A fogyatékos személyt az információs esélyegyenlőség megilleti az információs társadalmi szolgáltatások igénybevételekor.*

A fogyatékos személy számára – figyelembe véve a különböző fogyatékosági csoportok eltérő speciális szükségleteit – biztosítani kell a közszolgáltatásokhoz való egyenlő esélyű hozzáférést.⁵⁸

A tényállás és megállapítások rögzítése során is figyelemmel kellett lenni arra, hogy a vizsgálat során hatályba lépett 2024. június 29-én a korábbi OFP Intézkedési terve, amelynek végrehajtása határidejét a Korm. határozat legkésőbb 2026. szeptember 30-ig meghosszabbította; a korábbi OFP-t pedig váltotta az új OFP 2026. január 1-én.

A korábbi OFP III. 12. pontja a Hozzáférhetőség címszó alatt szintén hangsúlyozza, hogy a *hozzáférhetőséget érintő infrastrukturális és egyéb fejlesztések során továbbra is alapelveként szükséges kezelni a komplex akadálymentességet, amely a fizikai és infokommunikációs elemek mellett magában foglalja a valódi hozzáférhetőséget biztosító szolgáltatásszervezési lépéseket is.*

Elengedhetetlen feladat emellett a hozzáférhetőség lehető legszélesebb spektrumát átfogó, ugyanakkor az egyedi körülményekhez való alkalmazkodást lehetővé tevő, rugalmas szabályozási környezet kialakítása. Ehhez kapcsolódó cél olyan információs és szolgáltató rendszer létrehozása, amely a hozzáférhetőséggel kapcsolatos felmérések adatainak tárolásával, értékelésével, bővítésével, a jó gyakorlatok összegyűjtésével és bemutatásával, továbbá műszaki és szolgáltatásszervezési tanácsadással segíti az akadálymentesítési kötelezettséggel érintett szervezeteket, és ezzel a hozzáférhetőség színvonalának emelkedését.

A kommunikációs hozzáférhetőség terén *elsődleges fejlesztési irány* az eddigi hiányterületek – egyebek mellett az autista, beszéd fogyatékos és más, *kommunikációjukban súlyosan akadályozott személyek számára nyújtott szolgáltatások – integrálása a meglévő kommunikációs szolgáltatások rendszerébe. (...)*

Az új OFP szintén ezt a célt rögzíti a 3.10. Hozzáférhetőség címszó alatt – (...) A digitális átalakulás és a zöld átmenet is kínál lehetőségeket a *fogyatékosággal élő személyek igényeihez, szükségleteihez illeszkedő, helyszíni és távoli hozzáférésű szolgáltatások kialakítása terén. Az információs és kommunikációs technológia (továbbiakban: IKT), a mesterséges intelligencia és a robotika alkalmazásával fel kell számolni a fogyatékosággal élő személyek előtt álló akadálymentességi gátakat, és be kell fektetni digitális készségeikbe. Az infokommunikációs akadálymentesítést a szociális intézményekben, támogatott lakhatásban élők számára is elérhetővé kell tenni.*

A közzsféra honlapjait és mobilalkalmazásait akadálymentesen kell kialakítani és folyamatosan működtetni, fejleszteni annak érdekében, hogy a felhasználók számára akadálymentesen érzékelhető, kezelhető, érthető és informatikai szempontból stabil legyen. Emellett szükséges az oktatáshoz kapcsolódó platformok (pl. Kréta, Neptun és egyéb, oktatási intézmények által használt oldalak és alkalmazások) teljeskörű hozzáféréseinek biztosítása az érintett diákok és a fogyatékosággal élő szülők érdekében.

Az Intézkedési Terv 11.1. pontja értelmében a fogyatékoságügyi érdekvédelmi szervezetek részvételével munkacsoport keretében kell áttekinteni a fogyatékos nők, *a súlyosan, halmozottan fogyatékos és az autista emberek által elérhető szolgáltatásokat. A munkacsoport célja a területek működésének felülvizsgálata, a hiányterületek feltérképezése*

---

⁵⁸ Fot. 7/A. § (1) bekezdés

és konkrét fejlesztési javaslatok, valamint intézkedések megfogalmazása. A 6.3. pont feladatként rögzíti, a kiemelt projekt keretében elindított regionális augmentatív és alternatív kommunikációs (AAK) módszertani központok rendszerének továbbfejlesztését és kiterjesztését a kommunikációjukban súlyosan akadályozott személyek társadalmi integrációjának biztosítása érdekében, illetve a magas minőségi színvonalú és komplex szolgáltatási rendszer működtetésének biztosítását központi módszertani támogatással.

5.3.2. Az információ és a kommunikáció egyenlő esélyű hozzáférhetősége a kommunikációjukban akadályozott fogyatékos személyeket érintő gyámhatósági eljárások során

A fogyatékosügyei független mechanizmus vizsgálata feltárta, hogy a CRPD és Fot. fentiekben hivatkozott szakaszaival összhangban a gyámhatóságok eljárását meghatározó ágazati jogszabályok – az Ákr.,⁵⁹ a Gyvt.,⁶⁰ és a Gyer.⁶¹ – egyes rendelkezései előírják a hatóságok eljárása, így azok során az információ, a tájékoztatás és a kommunikáció egyenlő esélyű hozzáférhetőségének biztosítását a fogyatékos ügyfél számára.

A rendelkezésre álló adatok alapján a fogyatékos személyek érdekképviseleti szervezetei számára nem ismert országos szinten a gyámhivatali alkalmazottak hatósági tevékenységét a fogyatékossgal élő személyek speciális kommunikációs szükségletei, egyenlő esélyű hozzáférése vonatkozásában támogató kompetenciafejlesztő képzések, érzékenyítő programok, jó gyakorlatok gyűjteménye; vagy a kormányhivatali alkalmazottak munkáját segítő segédletek a fogyatékos ügyfelekkel kapcsolatos bánásmódról, kommunikációról. Azonos az álláspontjuk az érdekképviseleti szervezeteknek azon vonatkozásban is, hogy a gyámhatóságok eljárását – így például a jogi szabályozás, az eljárások menetéről adandó tájékoztatás, az iratminták és azok nyelvezete – egyenlő eséllyel hozzáférhetővé kell tenni a fogyatékossgal élő személyek számára. Jelzéseik szerint *a gyámhatóságok munkatársainak – beleértve a hivatásos gondnokokat – érzékenyítésére is jelentős szükség van,* az emberi jogi szemléletmód elsajátítása olyan kiemelt szempont, amely alapján a fogyatékos személy, mint érintett, és adott esetben a – gondnokként kirendelendő, vagy már kirendelt – támogató családtag, *mellérendelt félként vehetnek részt az egyes eljárásokban.*

A vizsgált kérdések kapcsán *több hatóság jelezte munkatársainak a könnyen érthető tájékoztató anyagok, a fogyatékos személyek igényeihez, szükségleteihez igazodó bánásmódról, kommunikációra vonatkozó egységes módszertani útmutató elérhetősége és a célirányos továbbképzéseken való részvétel iránti igényét,* mert mindezek országos szinten egységes és rendszeres formában már nem elérhetők számukra⁶², a tapasztalataik alapján pedig gyakorlati alkalmazásuk jelentős segítséget jelentene az érintett ügyfelek esetében az eljárásaik során.

Üdvözlendők azon jó gyakorlatok (így például a könnyen érthető tájékoztatók, plakátok kihelyezése; belső képzések, pályázatok és esélyegyenlőségi napok szervezése; család- és gyermekjóléti szolgálat munkatársa, fogyatékosügyei tanácsadó stb. segítő

⁵⁹ Ákr. 1-6.§, 29-31. §

⁶⁰ Lásd. például Gyvt. 2. §

⁶¹ Lásd. például Gyer. 86. § (2)

⁶² A kapott tájékoztatások alapján az ÉTA országos szinten elérhető képzései 2022-től már nem voltak elérhetők

személyként való közreműködésének támogatása; NKE képzések önkéntes alapon), amelyek keretében eseti jelleggel helyi szinten igyekeznek pótolni a központi, átfogó intézkedéseket. Ez utóbbiak indokoltságát mind a BGGYK dékánja, mind a NSZI főigazgatója hangsúlyozták a válaszlevelükben; véleményük szerint szükségszerű és – mind a fogyatékos ügyfelek jogérvényesítése, mind pedig az eljáró hatóságok közszolgáltatási feladatellátásának hatékonysága szempontjából – érdemes a hatóságok eljárásrendjét, az iratmintáikat könnyen érthető szempontból is átdolgozni. *A gyámhatósági iratok közérthetőbb, a csökkent kognitív képességekkel rendelkező ügyfelek számára befogadhatóbb tartalma kapcsán legfőbb akadályként több gyámhatóság a vonatkozó kötelező jogszabályi követelményeknek való megfelelést, ehhez kapcsolódóan a jogorvoslati fórumok (bíróságok) szakmai követelményeit jelölték meg.*

A CRPD, a Fot. és az Ákr. fentebb hivatkozott rendelkezései egyértelműen rögzítik, hogy az információt és a kommunikációt egyenlő eséllyel hozzáférhetővé kell az adott esetben gyámhatósági eljárásban érintett fogyatékossgal élő személy számára.

A vizsgálat során megkeresett érdekképviseleti szervezetek, szakterületi szakértők (BGGYK, NSZI) tényállásban ismertetett szakmai álláspontja, a kormányhivatalok jelzései és javaslatai alapján indokoltak és szükségszerűek a könnyen érthető tájékoztató anyagok, az egyes hatóságok feladat- és hatásköréhez kapcsolódó módszertani útmutató, valamint képzések, érzékenyítő/attitűdformáló tréningek – a gyámhatóságok, kapcsolódó hatóságok, hivatásos gondnokok, bíróságok munkatársaira kiterjedően – egységes és rendszeres elérhetőségét garantáló intézkedések. Ezek az intézkedések hivatottak biztosítani ugyanis az érintett fogyatékos személyek alapvető jogainak – a vizsgált témakör kapcsán kiemelten a tisztességes eljáráshoz való jog, az igazságszolgáltatáshoz való hozzáférés, az önrendelkezés minél teljesebb szabadsága – érvényesülését. A CRPD, a Fot. és az Ákr. rendelkezéseiből fakadó állami intézkedési kötelezettség teljesítésének elmulasztása valós jogsérelmek lehetőségét vetheti fel.

A fentiek alapján megállapítom, hogy a gyámhatósági eljárások során az információ és a kommunikáció egyenlő esélyű hozzáférhetőségét garantáló célirányos és rendszeres intézkedések hiánya az érintett fogyatékossgal élő személyek vonatkozásában a minden embert egyenlő mértékben megillető emberi méltósághoz való joggal, az egyenlő bánásmód követelményével, a fogyatékossgal élő személyek kiemelt védelmének állami kötelezettségével összefüggésben okozhat visszasságot, és ezen a gyakorlat nem felel meg a CRPD 4. cikkéből eredeztethető nemzetközi kötelezettségeknek sem.

6. Összegzés

Érdekképviseleti szervezet beadványa alapján indult a független mechanizmus eljárása azt vizsgálva, hogy gyámhatósági eljárások során az információ és a kommunikáció mennyiben egyenlő eséllyel hozzáférhető a fogyatékossgal élő ügyfelek számára.

A CRPD, a Fot. és az Ákr. rendelkezései előírják az információ és a kommunikáció egyenlő esélyű hozzáférhetőségének biztosítását. *A vizsgálat során megkeresett érdekképviseleti szervezetek, szakterületi szakértők (BGGYK, NSZI) szakmai álláspontja, és az érintett hatóságok jelzései alapján is indokolt és szükségszerű a könnyen érthető tájékoztató*

anyagok, az egyes eljáró hatóságok feladat- és hatásköréhez igazodó módszertani útmutató kidolgozása és alkalmazása, képzések rendszeres megszervezése.

Mindenképpen előremutató, hogy az új OFP megfogalmaz az IKT alapú kommunikációhoz kapcsolható stratégiai feladatokat, *ezzel összefüggésben azonban a végrehajtást célzó időarányos Intézkedési Terv előkészítése során feltétlenül szükséges olyan egyértelmű, célzott programok megfogalmazása, amelyek a fogyatékossgal élő személyek speciális kommunikációs szükségletei, egyenlő esélyű hozzáférése vonatkozásában mielőbbi előrelépést jelentenek.*

7. Intézkedéseim

A jelentésben feltárt alapvető jogokkal összefüggő visszasságok orvoslása, illetve jövőbeni bekövetkezésük megelőzése érdekében *Ajbt. 31. § alapján felkérem a szociális és családügyi minisztert, hogy a kormányhivatalok irányításáért felelős miniszterrel együttműködésben, a CRPD 4. cikk 3. pontjára is figyelemmel a folyamatba bevonva az érintett fogyatékossgügyi érdekvédelmi szervezeteket is,*

- a.) az új OFP végrehajtását célzó, ütemezett Intézkedési Tervek összeállítása során, *gondoskodjon célzott, a fogyatékossgal élő személyek speciális kommunikációs szükségleteit támogató, korszerű IKT technológiákon alapuló, az információ és a kommunikáció egyenlő esélyű hozzáférhetőségét megeremtő intézkedések beépítéséről;*
- b.) fordítson kiemelt figyelmet a mindenki számára hozzáférhető és könnyen érthető kommunikációt segítő *tájékoztatók, továbbá a vonatkozó módszertani útmutatók és képzések egységes és rendszeres megszervezésére, elérhetőségére, többek között a gyámhatósági eljárások egyenlő esélyű, minél szélesebb körű hozzáférhetősége érdekében is.*

Budapest, 2026. *június 1.*

Dr. Juhász Imre

